TERMINOLOGIA POLITICĂ ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE A REPUBLICII MOLDOVA

Tatiana VERDEŞ

Cunoaşterea şi analiza terminologiei politice în contextul actualităţii, pe lângă faptul că este necesară, este şi interesantă cetăţeanului de astăzi, care se vrea a fi unul proeuropean, democrat, informat, activ, poliglot etc. În termenii Teresei Cabre, a cunoaşte un domeniu ştiinţific ar însemna stăpânirea secvenţelor din limbajele (= terminologia, n.n.) acestui domeniu. Prin urmare, cunoaşterea terminologiei politice ar facilita înţelegerea, interpretarea corectă a discursurilor politice actuale, dar şi ar presupune comportamente atitudinale ale cetăţeanului.

Consideraţii teoretice. Istoricul terminologiei politice este strâns legat de evoluţia societăţii, astfel că, odată cu progresul umanităţii, este simţit şi dinamismul conceptual, „terminologie" fiind utilizat cu mai multe sensuri interdependente, deseori vag delimitate. La origine, cuvândul „terminologie" are două accepţiuni: 1) totalitatea termenilor de specialitate folosiţi într-un domeniu al cunoaşterii (ştiinţific, tehnic, artisitic, politic etc.); 2) o ramură a lingvisticii ce se preocupă de studiul termenilor de specialitate [6, p.8].

Ca sistem lexical, vocabularul politic reprezintă o terminologie, adică „un ansamblu de termeni sau cuvinte specializate aparţinând unui sociolect, care se caracterizează prin univocitate şi nonambiguitate" [7]. Autoarea monografiei *Semiotica discursului politic*, Adriana Stoichiţoi-Ichim, explică minuţios demersul terminologic de tip onomasiologic ce este orientat dintre concept spre cuvânt (termen), ceea ce presupune o permanentă raportare la sistemul noţional al domeniului de referinţă. Altfel spus, *cuvântul* interesează în special lingviştii, *termenul* este, în primul rând, o componentă a disciplinei căreia îi aparţine şi apoi a limbii, în general [7]. Credem important a menţiona şi faptul că, văzut ca unitate lingvistică, *termenul* trebuie să fie integrabil în enunţuri, iar în comparaţie cu elementele lexicului general, termenii sunt în mai mare măsură independenţi faţă de context, întrucât, ca unităţi ale cunoaşterii, ei au un conţinut stabil.

Vechimea, evoluţia, complexitatea terminologiei politice, precum şi caracterul său inter, multi-, chiar transdisciplinar fac aproape imposibilă o observare a tuturor faţetelor sale. În articolul de faţă se va urmări inventarul actual al terminologiei politice în contextul integrării europene, implicit termenii politici internaţionale ce prind rădăcini în discursul politic actual.

Florica Dimitrescu, într-o analiză a terminologiei social-politice româneşti, consideră că aceasta are la bază trei straturi lingvistice: cel neologic, cel alcătuit din cuvinte tradiţionale, vechi, învechite, şi, al treilea, apărut prin intruziunea în sfera lexicală religioasă, sintagme de tipul: *patrie izbăvită, sacra noastră constituţie, altarul libertăţii* etc [2].

În prezent, cuvintele tradiționale ale vocabularului politic, cum ar fi *dezrobire, adunare obştească, tirania* ș.a., sunt abandonate, întrucât nu mai este simțită necesitatea de a fi folosite, nu mai este robie (sens propriu), sau sunt înlocuite cu termeni neologici: *adunările obşteşti – mitinguri ()*.

Georges Matore, pentru a desemna aceste categorii de termeni politici, purtători ai unor valori simbolice complexe, introduce conceptul de *mot-témoin* – cuvinte-martor [1, p.83], astfel indicând apariția unor idei, concepte noi. Cercetătoarea Slama-Cazacu susține, cu referire la acești termeni politici noi, că de fapt sunt împrumutați în special din engleză, metaforic numiți de autoare „pulbere de false diamante" [4, p.123-152], aceştia fiind considerați nişte tehnici de manipulare la care recurge Puterea în scopul obscurizării comunicării reale şi pentru mascarea realităților neconvenabile.

În 2011, Guvernul Republicii Moldova și-a propus ca scop Programul de activitate pentru 2011-2014 cu titlul *Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare* [5], considerat una dintre finalitățile primordiale ale acestuia, pregătirea aderării Republicii Moldova la UE fiind dictată şi justificată de evoluția ireversibilă a Republicii Moldova de a încheia Acordul de Asociere, spre statutul de membru al UE, astfel valorificându-se noi echilibre în plan politic şi economic. În acest context, devine indispensabilă o pregătire a cetățenilor noştri în vederea fenomenului atât de complex al integrării europene, cunoaşterea acelui ansamblu structurat şi coerent de termeni cu care se operează în spațiul Uniunii Europene. Prin urmare, începând cu 2011, au fost promovate spoturi publicitare Pro EU, proiecte de colaborare internațională (Erasmus, Socrates, Lingua ș.a.), emisiuni audiovizuale (*EuroDicționar, Politica* ș.a.).

Spre deosebire de tipurile de comunicare standardizate (guvernamentală, de partid, electorală, internațională) realizate, de obicei, prin intermediul instituțiilor politice [2, p. 23-47], comunicarea prin canale mediatice (presa scrisă şi audiovizuală) prezintă un grad mai mare de complexitate, întrucât mass-media joacă simultan rolurile de *mediator* între participanții la comunicarea politică (actori politici şi public) şi de *coautor* al discursului politic. Presa construieşte o realitate secundă, bazându-se pe informații, relatări şi interpretări pe care ea le selectează şi le prelucrează, utilizând o anumită terminologie (stereotipuri politice, culturale etc.) şi răspândindu-le astfel încât să sensibilizeze şi să informeze publicul, infuențând comportamentul acestuia într-o anumită direcție [3, p.193]. Chiar dacă teoriile moderne privind comunicarea persuasivă pun accentul pe interdependența dintre pragmatic şi semantic, sensul intrerpretat fiind produsul interacțiunii dintre emițător (sau text) şi receptor, educarea cetățeanului în spiritul Pro EU implică cunoaşterea terminologiei politice, aceasta fiind considerată o armă lingvistică incontestabilă.

După cum s-a observat, în ultimii câțiva ani, limba română a fost „inundată" de neologisme impuse de contextul extralingvistic, de schimbările social-politice și de procesul globalizării în general; important de menționat că, limba engleză devine „limba de comunicare a Europei lărgite". Astfel că, absența termenilor adecvați în limba română, circulația internațională, caracterul specializat sau expresiv al cuvântului englez și nu doar, motivează utilizarea neologismelor și în terminologia politică. Disimularea la care recurg oamenii politici în discursuri (în special în cele electorale) este considerată trăsătura definitorie a jargonului politic, prin intermendiul căruia alegătorii neinițiați sunt manipulați. Iată doar câțiva termeni cu multiple interpretări semantice și politice care oferă un caracter persuasiv discursului politic actual: *democrație, libertate, patriotism, diplomație, egalitate/inegalitate, justiție, mass-media, management, marketing politic* ș.a.

Dacă am face trimitere la DEX, explicația pentru cuvântul ***democrație*** ar fi: 1) Formă de organizare și de conducere politică a societății, care proclamă suveranitatea poporului. 2) Formă de guvernare a statului, bazată pe separația puterilor și pe votul universal. 3) Stat căruia îi este proprie o astfel de organizare. 4) Metodă de conducere a unui colectiv, care asigură participarea tuturor membrilor la luarea deciziilor importante. Dicționarul explicativ de terminologie politică prezintă ***democrația*** ca un sistem social-politic care garantează drepturile și libertățile individului. Teoretic, democrația oferă drepturi egale în fața legii pentru om, sărac sau bogat, cu poziție socială importantă sau minoră, principiul fundamental al democrației fiind acela de a oferi respect individului/cetățeanului. Într-o societatea democrată, toți indivizii sunt egali în fața legii. Dacă am face trimitere la realitatea de astăzi, am descoperi și legile nescrise ale democrației, atunci când unii oameni/cetățeni pentru a-și apăra propriile interese uită de acel bun simț, respect și responsabilitate față de lege și ceilalți membri ai societății. Prin urmare, suntem democrați în teorie, pledăm pentru democrație, dar această democrație ancorează alte adevăruri ale realității. Oare poate fi numit un stat democratic dacă se limitează și lezează drepturile și libertățile omului?! Un exemplu concludent în acest sens ar fi presa privată care poate fi cumparată (legal) și folosită în scopuri ce contravin normelor democratice, fără să existe legi care să interzică aceste devieri de la normele democratice normale. Prin urmare, societatea poate devia în mod inconștient de la normele democratice, care nu mai respectă principiul drepturilor egale ale tuturor indivizilor, membri ai aceluiași sistem social-politic.

Similară este situația și în cazul noțiunii de ***libertate***, concept filosofic, a cărui semnificație ar putea fi rezumată prin sintagma „lipsa constrângerilor". Dacă în politică se accentuează libertatea la opinie ca o condiție a democrației, să nu uităm și principiul enunțat în tratatele de

filosofie ce afirmă că „libertatea unui individ se poate extinde până la punctul în care începe să limiteze libertatea altor indivizi”, şi atunci libertatea de a face piar, a amenința, a defaima oponentul, a fura idei şi nu doar, încalcă ordinea de sistem şi principii, „libertatea” uitând uneori de morală şi valori.

Şi în cazul ***patriotismului*** la care se face mereu apel într-o campanie electorală, parafrazându-l pe Nicolae Iorga, a celui sentiment de dragoste, respect şi devotament față de țară şi oamenii, cetățenii acestei țări, accepția poate fi relativă, cineva poate înțelege că a fi patriot înseamnă a-ți respecta aproapele, altcineva – a alege unul sau alt partid ce promovează această idee, întrucât, implicit, toți suntem patrioți.

Şirul, desigur, poate continua, cert este faptul că contextul şi situația de comunicare poate influența considerabil conotațiile termenilor politici, interpretate şi reintepretate în dependență de nivelul intelectual al cetățeanului, care poate sau nu citi printre rânduri.

În concluzie la demersul de mai sus, susținem că terminologia politică, deşi pare a fi una explicită, în anumite contexte se caracterizează prin multiaccentualitate (semnificație condiționată pragmatic şi politic). Cunoaşterea terminologiei politice este condiția esențială pentru elaborarea, interpertarea şi aplicarea corectă a textelor politice.

Referințe:

1. ERNICOVA, M. Stilul publicistic românesc în perioada „tranziției”. În: *Analele Universității „Tibiscu*”. Timişoara, 1999, Seria Jurnalistică, vol. VII, p.59-89.
2. BECIU, C. *Comunicarea politică*. Bucureşti: Ed. Comunicare.ro, 2002.
3. DOBRESCU, P., BÂRGAOANU, A. *Mass media – puterea fără contrapunere*. Bucureşti: Ed. ALL, 2002.
4. SLAMA-CAZACU, T. *Strategeme comunicaționale şi manipulare*. Iaşi: Polirom, 2000.
5. *Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare*. Programul de activitate a Guvernului Republicii Moldova pentru 2011-2014. http://www.mfa.gov.md/data/7203/file_487178_0.pdf
6. *Le grand dictionnaire terminologique*. http://www.granddictionnaire.gouv.qc.ca/
7. STOICHIȚOI-ICHIM A. *Semiotica discursului politic*. Bucureşti, 2002. http://ebooks.unibuc.ro/filologie/discurs/Capitolul%206.htm
8. POPESCU, A., JINGA, I. *Integrarea Europeană. Dicționar de termeni comunitari.* Bucureşti: Lumina Lex (lucrare editată sub egida Consiliului Legislativ), 2000. http://www.clr.ro/menu1/catalin/DICTpdf.pdf